

WWF

**INNSPILL TIL BUDSJETTER,
HANDLINGSPLANER OG
ØKONOMIPLANER**

**FOR 2023-2027 I KOMMUNER
OG FYLKESKOMMUNER**

INNLEDNING

Kampen for mer natur og mindre utslipp denne foregår ikke bare i Stortinget og på FNs klimatoppmøte og naturtoppmøte, men også lokalt der du bor.

I disse dager starter nemlig landets nesten 3000 lokallag og fylkeslag i norske partier forhandlingene om neste års budsjett og handlingsplan, samt de fire neste årenes økonomiplan i sin kommune eller fylkeskommune. Det er utrolig mye natur som politikerne i landets 356 kommuner og 11 fylkeskommuner kan velge å enten bevare, restaurere eller bygge ned i disse forhandlingene. Partiene har enorm makt til å påvirke om 2023 blir et år for lavere klimautslipp, mindre plastforurensning og mer sirkulærøkonomi i Norge sett under ett – eller ikke.

De store miljømålene Norge vedtar internasjonalt og nasjonalt, er rett og slett avhengige av at de lokale og regionale folkevalgte fyller dem med innhold gjennom sine valg.

Du som er mottaker av dette dokumentet, er kanskje involvert i kommunestyre- eller fylkestingsgruppa til ditt parti, eller deltar i diskusjonene som medlem med verv eller frivillig i lokallaget. Dere har helt sikkert mer enn nok å sette dere inn i nå som administrasjonens forslag til handlings- og økonomiplan ligger på bordet foran dere.

Hvordan prioritere natur og klima innenfor et stramt budsjett som skal løse store og mange utfordringer innenfor oppvekst og utdanning, helse, sosial, omsorg og andre tjenesteområder?

Vi i WWF Verdens naturfond ønsker å gi dere litt hjelp på veien. Derfor har vi satt sammen et sett med konkrete forslag til endringer på driftsbudsjettet og investeringsbudsjettet samt verbalpunkter som kan skape en grønn endring der dere bor. Vi har både laget forslag som kan gi straks effekt i 2023 og som kan bidra til varig endring i økonomiplanperioden 2023 - 2027 og videre. Dere vil finne forslag til både økt naturmangfold på land og til vanns, plastsmart utvikling, nytenkende skogsdrift, grønn folkehelse, lavere klimautslipp og mindre forurensning, smartere arealforvaltning og naturlig karbonlagring.

Noen av temaene og forslagene vil være mer aktuelle for enkelte kommuner og fylkeskommuner med spesielle geografiske forutsetninger, men det er forhåpentligvis selvforklarende.

Disse forhandlingene er siste sjans for deres gruppe til å påvirke kommunen eller fylkeskommunen i grønn retning før neste års valg. Grip denne muligheten!

Vi ønsker dere lykke til med budsjettarbeidet, og håper våre innspill kan være til nytte!

Dersom dere ønsker mer informasjon om våre forslag, ber vi om at dere tar kontakt, så skal vi svare etter beste evne. Politikkansvarlig Jon Bjartnes kan da kontaktes på jbjartnes@wwf.no

Karoline Andaur
Generalsekretær i WWF Verdens naturfond

INNHALDSFORTEGNELSE

Driftsbudsjettet	4
Investeringsbudsjettet	5
Verbalpunkter	6
<i>Plast og avfallshåndtering</i>	6
<i>Naturmangfold på land og arealpolitikk</i>	6
<i>Naturmangfold i vann og forurensning av vann</i>	6
<i>Skogbruk og jordbruk</i>	7
<i>Friluftsliv og nærnatur</i>	7
<i>Klima</i>	7

DRIFTSBUDSJETTET

Følgende tiltak innarbeides i hele eller deler av økonomiplanperioden:

- Opprette en søkbar støtteordning for organiserte ryddetiltak av elvebredder, strender og vann.
- Opprette en søkbar støtteordning for å begrense avrenning fra jordbruket, som lokal forsterkning og spissing av statlige virkemidler for liknende formål.
- Opprette en søkbar støtteordning til private skogeiere som vil satse på alternativ skogdrift, som for eksempel fleraldersskogbruk.
- Opprette en søkbar støtteordning for solenergiproduksjon i eget hjem eller egen bedrift; som lokalt supplement til ENOVAs ordninger.
- Opprette en søkbar støtteordning til innbyggere som vil bytte ut gamle vedovner med nye, rentbrennende ovner.
- Opprette en søkbar støtteordning til bønder som vil tilrettelegge driften sin for å unngå karbonutslipp og øke karbonopptak.
- Penger til vedlikehold og restaurering av områder som lagrer mye karbon.

INVESTERINGSBUDSJETTET

Følgende tiltak innarbeides i hele eller deler av økonomiplanperioden:

- Penger til naturrestaurering (kan både være til kommunens eget arbeid, og som søkbare midler til sivilsamfunnet/profesjonelle).
- Penger til strategisk oppkjøp av arealer med tanke på tilrettelegging for naturmangfold og naturgoder, eksempelvis artsrike nærskoger, våtmarker, vannstrenger og strandsoner.
- Penger til å kjøpe opp skog med stort potensiale for restaurering.
- Penger til opparbeidelse av nye sykkel- og gangveier og vedlikehold av eksisterende.
- Penger til opparbeidelse av nye turveier og vedlikehold av eksisterende.
- Penger til å etablere solenergi på kommunens egnede tak og flater.
- Penger til å installere smarte vannmålere i alle boliger.

VERBALPUNKTER

Plast og avfallshåndtering

- Gjennomføre en kartlegging av unødvendig bruk av engangsplast i kommunens virksomheter.
- Bestille en plasthandlingsplan for å redusere plastbruken med virkemidler som har tydelig eierskap hos relevante aktører i kommunen.
- Opprette og/eller styrke ordning for innsamling av landbruksplast, gjerne i samarbeid med bondelagene og avfallsselskap.
- Bestille en utredning om rutiner og alternativer for god håndtering av plastavfall fra byggeplasser.
- Bestille en utredning om innsamling av avfall fra næringsvirksomheter rettet mot publikum.

Naturmangfold på land og arealpolitikk

- Innføre arealregnskap.
- Innføre arealnøytralitet.
- Utføre en kartlegging av behovet for naturrestaurering på kommunens arealer på land, langs kysten og i sjø.
- Utføre en kartlegging av natur som lagrer mye karbon på kommunens arealer på land, langs kysten og i sjø.
- Planlegge en kommunalt prosjektledet folkelig dugnad/kampanje for bekjempelse av svartelista arter før blomstringssesongen.
- Tilpasse renovasjonsenhetens regelverk og stimulere gjennom gebyrregulativ slik at innbyggerne kan kompostere eget matavfall for å lage karbonrik matjord (dersom dette ikke allerede skjer).
- Hjelp innbyggerne til å opparbeide karbonvennlige hager med gress, busker, store trær og blomstereng, gjennom god informasjon, utdeling av frø, arrangere hagekonkurranser.
- Opprette et frøbibliotek/en frøbank hvor innbyggerne kan hente ut frø om våren og levere inn på høsten; gjerne i samarbeid med biblioteket eller innenfor deres budsjett.
- Gjennomføre en informasjonskampanje til innbyggerne om mangfoldet i naturen både på land, langs kysten og i sjøen, samt denne naturens egenverdi.

Naturmangfold i vann og forurensning av vann

- Kartlegge egnede områder for hummerbevaringssoner, samt innføre minst et hummerbevaringsområde for hver kommune langs kysten.
- Kartlegge egnede områder for bevaring av kysttorsk og innføre fiskeforbudsområder for kysttorsk i hver kommune.
- Innføre forbud mot dumping av septik fra fritidsbåter i hver kommune.
- Bestille en utredning om rutiner og alternativer for effektivt mottak av marint avfall.

- Gjøre tiltak for å sikre at forurensning og avrenning fra snødeponier ikke spres i vassdrag, og at overvann fra smeltingen ikke skaper problemer i nærområdet.

Skogbruk og jordbruk

- Etablere (eller styrke) kontaktflater mellom jordbruk, skogbruk, friluftsliv, miljøorganisasjoner og kommune.
- Gjennomføre en informasjonskampanje mot private skogeiere om naturmangfold i skog, frivillig vern, fleralderskogbruk, naturpositive tiltak, skogfond og annet alternativt skogbruk.
- Innføre meldeplikt for hogst.
- Gjennomføre en kartlegging av kommuneskogens områder med tanke på vern og restaurering.
- Vedta en målsetting om at minst 10 prosent av kommuneskogen skal vernes.
- Bestille en plan for vern og restaurering av egen kommuneskog som møter de nasjonale mål om skogvern og biologisk mangfold.
- Vedta en målsetting for restaurering av forringet natur i kommuneskogen.
- Unngå markberedning i kommuneskogen.
- Innføre full hogststopp i hekke- og yngletida for fugler og pattedyr.

Friluftsliv og nærnatur

- Bestille en plan for beplantning av gatenett, for å skape grønnere nabolag.
- Gjennomføre en informasjonskampanje til innbyggerne om turmuligheter i kommunen.
- Innføre en juridisk bindende markagrense.
- Igangsette et prosjekt hvor frivillige innbyggere aktivt inviteres til å være med på å vedlikeholde og videreutvikle offentlige hager, parker og andre friluftsområder. Det skal her settes fokus på involvering av eldre og unge brukere av tjenester som har nær geografisk tilknytning til aktuelle friområder, slik at f.eks. skoleelever og sykehjemsbeboere får tilbud om å delta i vedlikehold av sine nære grøntområder. Arbeidet med grøntområdene skal inkludere elementer som urban dyrking, insektsvennlig beplantning og -skjøtsel og utvikling av sansehager, samt fokus på utvikling av sosiale fellesskap. Prosjektet skal være tverrfaglig på tvers av relevante programområder.

Klima

- Innføre klimabudsjett.
- Innføre fossilfrie bygge- og anleggsplasser.
- Innføre nullutslippssoner i sentrumsområder.
- Starte et arbeid for at kommunens/fylkeskommunens investeringer evalueres for sine klima- og naturavtrykk, ved bruk av verktøy som for eksempel Paris Agreement Climate Transition Assessment (PACTA).
- Meld kommunen inn i klimanettverk for kommuner, som Race to Zero.

WWF jobber for å stanse naturødeleggelse og skape en framtid der mennesker lever i harmoni med naturen.
sammen for naturen wwf.no

WWF Verdens naturfond, organisasjonsnr 952330071MVA og registrert i Norge med reg.nos. © 1989 pandasybolet og ® "WWF" registrert varemerke av Stiftelse WWF Verdens naturfond (World Wide Fund for Nature), WWF Verdens naturfond, Postboks 6784 St Olavs plass, 0130 Oslo, tlf: 22 03 65 00, epost: post@wwf.no, www.wwf.no.